

PRAVO NA NAKNADU ZA REPRODUCIRANJE AUTORSKOG DJELA ZA PRIVATNO ILI DRUGO VLASTITO KORIŠTENJE

Novim Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima (ZAPSP) koji je usklađen sa svim direktivama i preporukama EU, a objavljenom u (NN 167/03) uvedeno je Pravo na naknadu za reproduciranje (umnožavanje) autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje - tzv. sustav privatnog kopiranja.

Po tom sustavu, autori za djela za koja se, s obzirom na njihovu prirodu, može očekivati da će bez njihova odobrenja biti reproducirana (kopirana, umnožena) snimanjem na nosače zvuka, slike ili teksta za privatno ili drugo vlastito korištenje, imaju pravo na odgovarajuću naknadu. Ta naknada određuje se na proizvode tehničkih uređaja za tonsko ili vizualno snimanje i prazne nosače zvuka, slike ili teksta.

Ovaj sustav, koji postoji u EU, SAD, Kanadi, Japanu itd., počeo je nastajati kada je još prije trideset godina odbačena, zbog takvog smjera razvitka tehnologije, u praksi neodrživa zakonska odredba opće zabrane bilo kakvog kopiranja glazbenih djela bez odobrenja autora.

Kako cijela industrija proizvodnje praznih nosača i uređaja za snimanje temelji svoje postojanje i snažnu ekspanziju upravo na omogućavanju reproduciranja zaštićenog autorskog sadržaja, logično i pravično je da autori za to dobiju naknadu. Upravo s ovim sustavom privatnog kopiranja autori je ostvaruju.

Prema čl. 32. novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03) obveznici plaćanja naknade su proizvođači i uvoznici uređaja za tonsko i vizualno snimanje i proizvođači i uvoznici praznih nosača zvuka, slike ili teksta, a sama obveza plaćanja nastaje pri prvoj prodaji ili uvozu.

Predmeti zaštite su za sustav privatnog kopiranja definirani u stavku 1. čl. 32. ZAPSP-a (nosači zvuka, slike ili teksta i uređaji za tonsko i vizualno snimanje...), a korisnici/obveznici (proizvođači i uvoznici pri uvozu) u stavku 4. čl. 32. ZAPSP-a.

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

3.3. Druga prava autora

3.3.1. Prava na naknadu

PRAVO NA NAKNADU ZA REPRODUCIRANJE AUTORSKOG DJELA ZA PRIVATNO ILI DRUGO VLASTITO KORIŠTENJE

Članak 32.

(1) Kad se autorsko djelo može reproducirati bez autorovog odobrenja u skladu s odredbama članka 82. ovoga Zakona, autor djela za koja se, s obzirom na njihovu prirodu, može očekivati da će bez njihova odobrenja biti reproducirana fotokopiranjem ili snimanjem na nosače zvuka, slike ili teksta za privatno ili drugo vlastito korištenje, ima pravo na odgovarajuću naknadu od prodaje tehničkih uređaja i praznih nosača zvuka, slike ili teksta.

(2) Autori imaju, osim prava iz stavka 1. ovoga članka, i pravo na odgovarajuću naknadu od fizičke ili pravne osobe koja uz naplatu obavlja usluge fotokopiranja.

(3) S fotokopiranjem su izjednačene sve druge tehnike reproduciranja, a s uređajima za zvučno i vizualno snimanje izjednačeni su drugi uređaji koji omogućavaju isti učinak.

(4) Naknadu iz stavka 1. ovoga članka plaćaju proizvođači uređaja za tonsko i vizualno snimanje, proizvođači uređaja za fotokopiranje, proizvođači praznih nosača zvuka, slike ili teksta te solidarno s njima uvoznici uređaja za tonsko i vizualno snimanje, uređaja za fotokopiranje, praznih nosača zvuka, slike ili teksta, osim ako se radi o uvozu malih količina namijenjenih za privatno i nekomercijalno korištenje kao dio osobne prtljage. Ako se navedeni uređaji i predmeti ne proizvode u Republici Hrvatskoj, naknadu plaća uvoznik.

(5) Obveza plaćanja odgovarajuće naknade iz stavka 1. nastaje:

1. pri prvoj prodaji u Republici Hrvatskoj ili uvozu u Republiku Hrvatsku novih naprava za tonsko i vizualno snimanje,
2. pri prvoj prodaji u Republici Hrvatskoj ili uvozu u Republiku Hrvatsku novih praznih nosača zvuka ili slike,
3. pri prvoj prodaji u Republici Hrvatskoj ili uvozu u Republiku Hrvatsku novih naprava za fotokopiranje.

(6) Naknada iz stavka 2. ovoga članka plaća se prema podacima o broju učinjenih fotokopija.

(7) Autori se ne mogu odreći prava na naknadu iz stavka 1. i 2. ovoga članka.

Odredba nedvojbeno određuje, kao i u sustavima drugih zemalja, da autor ima pravo na odgovarajuću naknadu od prodaje uređaja i nosača kojima se omogućuje reproduciranje

OMOGUĆAVANJE REPRODUCIRANJA - temelj prava na naknadu

Pravo na naknadu se temelji na dopuštenju da fizička osoba (dakle, kupac predmetnih uređaja i nosača) može reproducirati autorsko djelo po uvjetima iz čl. 82. ZAPSP-a.

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

REPRODUCIRANJE AUTORSKOG DJELA ZA PRIVATNO I DRUGO VLASTITO KORIŠTENJE

Članak 82.

Fizička osoba može reproducirati autorsko djelo na bilo koju podlogu ako to čini za privatno korištenje, kao i reproducirati autorsko djelo u obliku fotokopije i za drugo vlastito korištenje, koje nema izravno ili neizravno komercijalnu svrhu i nije namijenjeno ili pristupačno javnosti. Nije dopušteno reproduciranje cijele knjige osim ako su primjerci te knjige rasprodani najmanje dvije godine, grafičkih izdanja glazbenih djela (u daljnjem tekstu: notni materijal), elektroničkih baza podataka, kartografskih djela kao ni izgradnja arhitektonskog objekta, ako ovim Zakonom ili ugovorom nije drukčije određeno.

OKVIRI PRAVA NA NAKNADU ZA REPRODUCIRANJE AUTORSKOG DJELA ZA PRIVATNO I DRUGO VLASTITO KORIŠTENJE

Valja istaknuti da pravo fizičkih osoba na privatno kopiranje ima svoje okvire istaknute u čl. 82 na ovaj način: *"koje nema izravno ili neizravno komercijalnu svrhu i nije namijenjeno ili pristupačno javnosti."*

Dakle, ne smije se privatno kopirati pa kopirani sadržaj prodavati, dijeliti radi promidžbe ili očekivane protuusluže, koristiti u poslovnim projektima i slično jer bi takvo kopiranje imalo komercijalnu svrhu. Također se kopirani sadržaj treba koristiti u okviru svojeg doma ili automobila, a nikako javno priopćavati - u ugostiteljskim objektima, raznim priredbama ili sl..

OVLAŠTENIK ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA NAKNADU

HDS (sa svojom stručnom službom ZAMP) u uspostavi sustava privatnog kopiranja nastupa kao ovlaštenik drugih nositelja autorskih i srodnih prava sukladno posebnim ugovorima. To su Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP), Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava (ZAPRAF) te Društvo hrvatskih filmskih redatelja (DHFR) koji kroz svoje recipročne ugovore također zastupaju, osim domaćih, i sve inozemne nositelje autorskih i srodnih prava.

DHFR osim redatelja okuplja i scenariste, snimatelje, producente te druge nositelje audiovizualnih prava.

Od donošenja ZAPSP-a u listopadu 2003. g., zajedno s Državnim zavodom za intelektualno vlasništvo vrlo intenzivno se pripremala uspostava sustava privatnog kopiranja, a svestrana podrška se najviše ogleda u CARDS projektu Europske Komisije i kontaktima s državnim tijelima, posebno Carinskom upravom.

EU I USPOSTAVA SUSTAVA

Europska unija je pokrenula poseban CARDS projekt za implementaciju sustava privatnog kopiranja u RH i vrlo aktivno se zalaže za njegovu što skoriju realizaciju, a sve u skladu s EC Copyright Directive 2001/29.

Za provedbu ovog projekta iz navedene Direktive Vlada RH je 14. travnja 2005. sklopila s EU ugovor No. 96 022 (također i druge projekte od kojih su neki već završeni) koji obuhvaća obuku sudaca i službenika državne uprave o njihovom postupanju i odlučivanju nakon provođenja sustava za privatno kopiranje.

SURADNJA DRŽAVNIH TIJELA PRI USPOSTAVI SUSTAVA

Uvjeti za uspostavu sustava u RH ostvarili su se suradnjom:

- Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo RH (DZIV),
- društava za zaštitu autorskih i srodnih prava u RH (HDS, HUZIP, ZAPRAF i DHFR),
- EU - CARDS programa,
- «sestrinskih» društava autora iz EU (posebno GEMA - Njemačka i ARTISJUS - Mađarska),

- Ministarstva unutarnjih poslova,
- Ministarstva pravosuđa,
- Carinske uprave - koja se sukladno odredbama ZAPSP-a čl. 161. i 168. uključila u provedbu sustava.

Radom svih navedenih izrađen je jednostavan i efikasan sustav koji je određen u priloženom cjeniku.

EFEKTI SUSTAVA NA TRŽIŠTE

Udruge nositelja prava u svom redovnom poslovanju često kontaktiraju s društvima za zaštitu autorskih i srodnih prava u EU koja su izrazila izrazito pozitivan stav prema sustavu «prava na naknadu za privatno kopiranje» ističući da i za same proizvođače i uvoznike postoji niz pozitivnih utjecaja kao što su:

- implementacijom sustava povezuju se tvrtke unutar sustava što unaprjeđuje posao usklađivanjem cijena i drugih uvjeta poslovanja što dovodi do sređenijeg, ujedinjenijeg i transparentnijeg tržišta,
- hologrami osiguravaju zakonito poslovanje suzbijanjem crnog tržišta,
- uključuju se državne institucije u zaštitu interesa obveznika na plaćanje naknade,
- povezanost tvrtki i uključenost državnih institucija daje jasniju sliku globalnog stanja tržišta i osigurava uvjete za brže odgovore na tržišne promjene,
- sustav daje prigodu za zajednički angažman tvrtki na unaprjeđenju suradnje s inozemnim partnerima i sustavno širenje poslovanja na druge države

CJENIK NAKNADA ZA OMOGUĆAVANJE REPRODUCIRANJA

Cjenik određuje:

- a.) nositelje prava, obveznike, predmete za koje se plaća naknada, vrijeme nastanka obveze,
- b.) ovlaštenika na ostvarivanje prava na naknadu,
- c.) naknade prema grupama nosača i uređaja,
- d.) primjere primjene naknada za na tržištu najzastupljenije nosače,
- e.) uključivanje novih predmetnih nosača ili uređaja u sustav,
- f.) način redovite prijave podataka na pripadajućim obrascima i same obrasce (Prilog 1),
- g.) kontrolu obveznika na plaćanje od strane ovlaštenika,
- h.) uvođenje holograma kao zaštite poslovanja uvoznika i ostvarivanja prava,
- i.) obvezu prodavača nosača i uređaja na davanje podataka na uvid,
- j.) građanskopravnu i prekršajnu odgovornost,
- k.) primjenu i stupanje na snagu cjenika,
- l.) razdoblje prilagodbe za uspostavu sustava.

ELEMENTI CJENIKA

a.) **TEMELJNE ODREDNICE SUSTAVA** iz čl. 32. ZAPSP-a određuju nositelje prava, obveznike, predmete za koje se plaća naknada, vrijeme nastanka obveze.

b.) **OVLAŠTENIK ZA OSTVARIVANJE PRAVA** - prema dogovoru Udruga nositelja prava ovlaštenik je kadrovski i tehnički najopremljenija udruga - HDS.

c.) **NAKNADA** je određena uz konzultacije sa suradnicima i nositeljima prava uzimajući u obzir odnosne vrijednosti (*cijena nosača i uređaja na tržištu RH i na tržištu EU, standard stanovnika RH, naknade za sustav privatnog kopiranja zemalja zapadnog dijela EU i istočnog dijela EU, iskustva o utjecaju uvođenja sustava na tržište nosača i uređaja....*).

d.) **PRIMJERI PRIMJENE NAKNADE** na nosače navedeni su radi jednostavnosti i jasnoće provedbe sustava

e.) **UKLJUČENJE NOVIH NOSAČA I UREĐAJA** u sustav je obveza po članku 32. i dolje navedenom čl. 160. st. 1. ZAPSP-a

f.) i g.) **PRIJAVA PODATAKA I KONTROLA** određeni na temelju odredbi ZAPSP-a:

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

DAVANJE ODOBRENJA ZA KORIŠTENJE

Članak 160.

(1) Prije početka korištenja predmeta zaštite, pravna odnosno fizička osoba dužna je podnijeti zahtjev za odobrenje korištenja određene vrste predmeta zaštite odgovarajućoj udruzi za kolektivno ostvarivanje prava. U zahtjevu se navodi vrsta i okolnosti korištenja (kao što su način, prostor i vrijeme korištenja te ostali podaci o kojima ovisi visina naknade).

(2) Udruga za kolektivno ostvarivanje prava daje korisniku odobrenje za korištenje predmeta zaštite za ostvarivanje kojih je ovlaštena. Odobrenje mora sadržavati oznaku vrsta prava na koje se odobrenje odnosi, uvjete korištenja s obzirom na način, prostor i vrijeme korištenja te visinu naknade za korištenje, ako je korištenje uz naknadu.

(3) Korisnik je dužan bez odlaganja obavijestiti udruhu za kolektivno ostvarivanje prava o svakoj promjeni okolnosti korištenja ili o samom prestanku korištenja, radi izmjene uvjeta pod kojima je odobrenje dano, odnosno radi povlačenja odobrenja.

(4) Pravna ili fizička osoba koja omogućiti korištenje svog prostora drugoj osobi koja u tom prostoru koristi predmete zaštite, dužna je provjeriti ima li ta druga osoba odgovarajuće odobrenje za korištenje predmeta zaštite. Ako pravna ili fizička osoba omogućiti korištenje svog prostora osobi koja nema odgovarajuće odobrenje za korištenje predmeta zaštite, a znala je ili je morala znati da će se u tom prostoru koristiti predmeti zaštite, solidarno odgovara za isplatu odgovarajuće naknade za korištenje predmeta zaštite.

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

KONTROLA NAD KORIŠTENJEM PREDMETA ZAŠTITE

Članak 168.

(1) Udruga za kolektivno ostvarivanje prava može kontrolirati korištenje predmeta zaštite za koje ima odobrenje Zavoda.

(2) Korisnici predmeta zaštite dužni su davati udruzi za kolektivno ostvarivanje prava podatke relevantne za to ostvarivanje te omogućiti uvid u odgovarajuću dokumentaciju.

(3) U ostvarivanju kontrole iz stavka 1. ovoga članka udrugama za kolektivno ostvarivanje prava mogu na zahtjev pružiti pomoć u obavljanju kontrole nad korištenjem predmeta zaštite tijela državne uprave nadležna za poslove inspekcije, služba carine kao i nadležne policijske uprave ili policijske stanice.

h.) HOLOGRAMI - ovo je način zaštite interesa obveznika na plaćanje naknade i nositelja prava uvođenjem zaštitne mjere za identifikaciju plaćene naknade, a otklanjanje holograma podrazumijeva povredu prava prema članku 175. ZAPSP-a

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

OSUJEĆIVANJE TEHNIČKIH MJERA

Članak 175.

(4) Tehničke mjere označavaju za potrebe ovoga Zakona svaku tehnologiju, računalni program, sredstvo, proizvod ili komponentu koji su napravljeni da u uobičajenom djelovanju sprječavaju ili ograničavaju radnje koje nositelj prava iz ovoga Zakona nije dopustio. Tehničke mjere smatraju se učinkovitim kada nositelji prava iz ovoga Zakona korištenje svojih autorskih djela, odnosno svojih predmeta srodnih prava ograničavaju putem primjene kontrole pristupa ili zaštitnog postupka kao što je enkripcija, premetanje (*scrambling*) ili druga preinaka ili nadzor umnožavanja kojima se postiže cilj zaštite.

i.) DOSTAVA PODATAKA NA ZAHTJEV na temelju ZAPSP-a:

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

DUŽNOST OBAVJEŠĆIVANJA

Članak 187.

(1) Svatko tko u svom poslovanju stekne saznanja o **povredi prava iz ovoga Zakona**, dužan je **na zahtjev nositelja prava**, odnosno udruge koja se bavi kolektivnim ostvarivanjem tog prava, bez odgode dati sve obavijesti i dokaze o učinjenoj povredi, a naročito podatke o porijeklu bespravno izrađenih primjeraka i načinu njihova stavljanja na tržište.

Obveza obavješćavanja posebice se odnosi na davanje imena i adresa proizvođača, dobavljača ili prijašnjih vlasnika takvih primjeraka te podataka o količini umnoženih, distribuiranih, zaprimljenih ili naručenih bespravno izrađenih primjeraka.

(2) U slučaju da osoba iz stavka 1. ovoga članka ne pruži obavijesti i dokaze kojima raspolaže, odgovara za štetu koja zbog toga nastane.

(3) Odredba iz stavka 1. ovoga članka ne odnosi se na osobe koje bi u parničnom postupku imale pravo uskratiti svjedočenje ili davanje odgovora na pojedina pitanja.

j.) **GRAĐANSKOPRAVNA I PREKRŠAJNA ODGOVORNOST** su definirane gotovo cijelim ZAPSP-om i drugim odnosnim zakonima, ovdje izdvajamo iz ZAPSP-a tri članka navedena u CJENIKU:

* hologramima se osigurava lako pokretanje prekršajnog postupka u skladu s odredbom čl. 189. st. 1. točke 2. u slučaju neplaćanja naknade

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

POVREDA AUTORSKOG PRAVA I SRODNIH PRAVA

Članak 189.

(1) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

2. bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava reproducira, distribuira, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije, ili na bilo koji način priopći javnosti ili preradi autorsko djelo, **ili se njime koristi bez plaćanja naknade**, ili se na drugi način protupravno koristi autorskim djelom (**članak 18.-33.**),

* posebno definiran penal za povredu prava na naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

PENAL

Članak 183.

(1) Onaj čije je imovinsko ili pravo iz poglavlja 3.3. Druga prava autora ovoga Zakona povrijeđeno namjerno ili krajnjom nepažnjom ima pravo zahtijevati naknadu u dvostrukom iznosu (penal) od ugovorene, a ako nije ugovorena od odgovarajuće uobičajene, od osobe koja je njegovo pravo povrijedila namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka ne može se dokazivati da šteta nije nastala.

(3) Ako je nastala šteta veća od penala iz stavka 1. ovoga članka, nositelj prava ovlašten je zahtijevati razliku do popravljivanja potpune štete.

* prekršaj za nedostavljanje podataka udruzi za kolektivno ostvarivanje prava

IZVADAK IZ ZAPSP-a (NN 167/03)

NEDOSTAVLJANJE PODATAKA UDRUZI ZA KOLEKTIVNO OSTVARIVANJE PRAVA

Članak 190.

(1) Novčanom kaznom od 3.000,00 do 30.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako udruzi za kolektivno ostvarivanje prava iz ovoga Zakona ne dostavi potpune podatke o korištenju prava koje ta udruge kolektivno ostvaruje, u roku od 15 dana od dana korištenja prava, osim ako pravnim poslom nije drukčije ugovoreno.

(2) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 kuna odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 kuna fizička osoba uključivši obrtnika i trgovca pojedinca.

k.) **PRIMJENA I STUPANJE NA SNAGU** - stupanjem na snagu ZAPSP-a - 30. listopada 2003. ustanovljeno je pravo na naknadu i određen nastanak obveze za uvoznike.

l.) **RAZDOBLJE PRILAGODBE** - imajući u vidu vrijeme potrebno za što jednostavnije uključenje obveznika plaćanja naknade u sustav, smatramo vrijeme do 1. ožujka 2006. sasvim dovoljnim za prilagodbu sustavu.

i.) **OBRASCE ZA PRIJAVU PODATAKA** - vrlo jednostavan način prijave i narudžbe holograma

POSTUPAK ZA USPOSTAVU SUSTAVA

određen u čl. 162 . ZAPSP-a:

NAKNADA ZA KORIŠTENJE PREDMETA ZAŠTITE

Članak 162.

(1) Naknada za korištenje predmeta zaštite utvrđuje se prvenstveno ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i korisnika predmeta zaštite ili ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i udruge korisnika predmeta zaštite, odnosno njihove komore.

(2) Ako naknada nije određena sukladno stavku 1. ovoga članka, naknada se plaća prema cjeniku udruge za kolektivno ostvarivanje prava.

(3) Udruge za kolektivno ostvarivanje prava dužne su prije utvrđivanja cjenika iz stavka 2. ovoga članka zatražiti očitovanje o prijedlogu cjenika od Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore (u daljnjem tekstu: komore) i udruge organizacija za radiodifuziju koje okupljaju većinu korisnika predmeta zaštite (u daljnjem tekstu: udruge organizacija za radiodifuziju).

(4) Ako komore i udruge organizacija za radiodifuziju ne dostave pisano očitovanje udruzi za kolektivno ostvarivanje prava u roku od 30 dana, smatrat će se da se ne protive prijedlogu cjenika.

(5) Ako udruga za kolektivno ostvarivanje prava ne prihvati u cijelosti ili djelomice prijedloge iz očitovanja komora i udruge organizacija za radiodifuziju, zatražit će u roku od 15 dana od primitka očitovanja mišljenje Vijeća stručnjaka za naknade na području autorskog prava, odnosno srodnih prava (u daljnjem tekstu: Vijeće stručnjaka) o predmetu neslaganja. Vijeće stručnjaka dat će svoje mišljenje u roku od 30 dana od primitka zahtjeva.

(6) Do dovršenja postupka utvrđivanja cjenika, sukladno odredbama iz stavka 3., 4. i 5. ovoga članka, naknada se plaća prema postojećem cjeniku, a ako cjenik ne obuhvaća pojedinu vrstu korištenja predmeta zaštite kao akontacija prema prijedlogu cjenika.

(7) Mišljenje Vijeća stručnjaka iz stavka 5. ovoga članka sadržava ocjenu o tome obuhvaća li cjenik udruge za kolektivno ostvarivanje prava ona prava za koja ta udruga ima odobrenje Zavoda i mišljenje je li naknada određena u skladu s načelima iz članka 165. ovoga Zakona. Ako Vijeće stručnjaka ne donese mišljenje u roku iz stavka 5. ovoga članka smatra se da je suglasno s prijedlogom cjenika.

(8) Nakon provedenog postupka po odredbama iz ovoga članka, cjenik se objavljuje u službenom glasilu Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo.

SUSTAVI U ZEMLJAMA EUROPE I SVIJETA - RAZVITAK, USPOREDNE ANALIZE I TRŽIŠNI UTJECAJ

U analizama su izložene opće odrednice i razlozi uvođenja naknade, podaci o raširenosti ove naknade u svijetu, usporedbe visine cijena naknade za prazne nosače i uređaje za snimanje u europskim zemljama, utjecaj koji je uvođenje naknade imalo na tržišta u kojima je uvedena, način provedbe i dr.

OPĆE ODREDNICE I RAZLOZI UVOĐENJA NAKNADE

STARATA I NOVA DOKTRINA

U autorsko pravnim sustavima europskih zemalja i većine pravno uređenih zemalja svijeta prisutna su dva oblika uređenja pitanja kopiranja autorskih djela za privatne i druge vlastite potrebe - tzv. privatnog kopiranja.

Prema doktrini koja je danas još prisutna u manjini europskih zemalja (npr. Velika Britanija i Irska - anglosaksonski pravni sustav), a kod nas je bila na snazi do donošenja Zakona o autorskom i srodnim pravima krajem 2003. godine, privatno kopiranje je zabranjeno i podliježe kaznoj i drugim odgovornostima. Pravno izvorište te doktrine je u načelu autorskog prava prema kojem autor ima isključivo pravo raspolaganja svojim djelom pa jedino autor, tj. nositelj autorskog prava, može dati odobrenje za svako pojedino korištenje svog autorskog djela.

UVOĐENJE SUSTAVA NAKNADA ZA PRIVATNO KOPIRANJE

Praksa je pokazala da je nemoguće kontrolirati privatno kopiranje koje je uslijed razvoja i sve veće prisutnosti i dostupnosti digitalne tehnologije poprimilo goleme razmjere. Razvoj tehnoloških mogućnosti doveo je do toga da je autorska djela, naročito glazbena i audiovizualna, danas moguće brzo, lako i jeftino kopirati, a da nositelji prava vezanih uz ta autorska djela nisu u mogućnosti kontrolirati takve oblike korištenja autorskih djela.

Stoga je tijekom posljednjih desetljeća razvijena doktrina prema kojoj se narušena ravnoteža ponovno uspostavlja na način da se dopušta privatno kopiranje, no pritom se autorima, tj. nositeljima autorskih prava, daje pravo na naknadu za korištenje autorskih djela koja se umnožavaju na taj način. Ta se naknada naplaćuje od prodaje praznih nosača zvuka, slike ili teksta i uređaja za tonsko i vizualno snimanje.

Takva doktrina kod nas je novina, no ona se u većini zemljama primjenjuje već godinama. Tako je ova naknada, primjerice, još 1969. godine u Njemačkoj uvedena na audio uređaje (kasetofone) koji su imali mogućnost snimanja glazbe. Uz uređaje za snimanje, ova naknada je obuhvatila i prazne trake na koje se autorski zapis mogao kopirati. Odatle potiče i općepoznati naziv ove naknade - blank tape levy (BTL). U Njemačkoj je ovaj dodatni vid naknade uveden 1984.

Međutim, pravi problemi pojavili su se tek s novim medijima na koje su se mogli kopirati autorski zapisi. Razvojem digitalne tehnologije u široku upotrebu su, od sredine 80-ih godina prošlog stoljeća, ušli kompakt diskovi, a potom i DVD-i i drugi oblici digitalnih memorija sve većeg kapaciteta koji su omogućili i kućno presnimavanje ne samo glazbenih, nego i vizualnih i audiovizualnih autorskih djela.

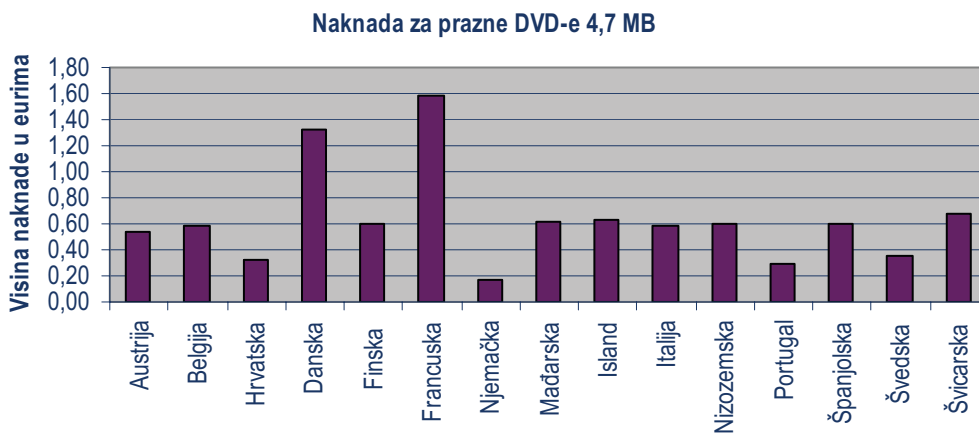
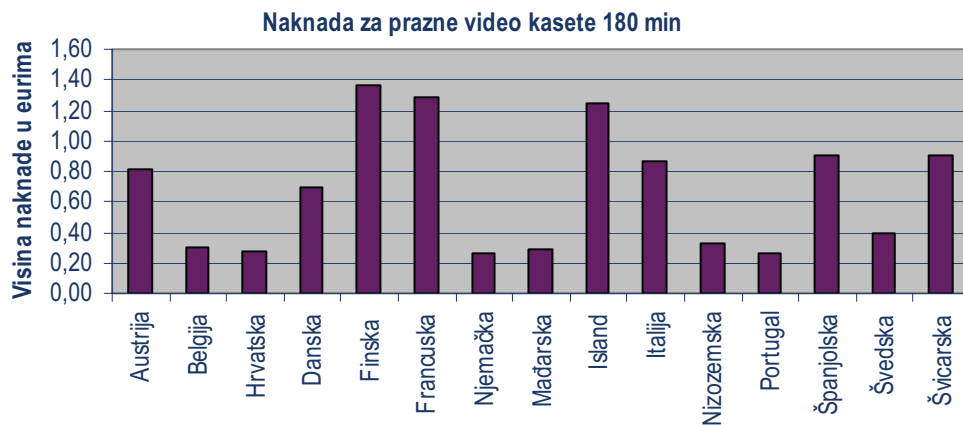
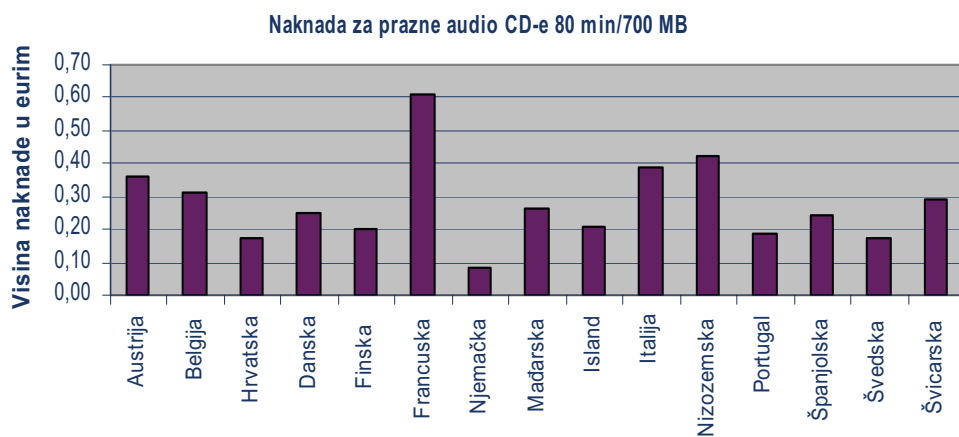
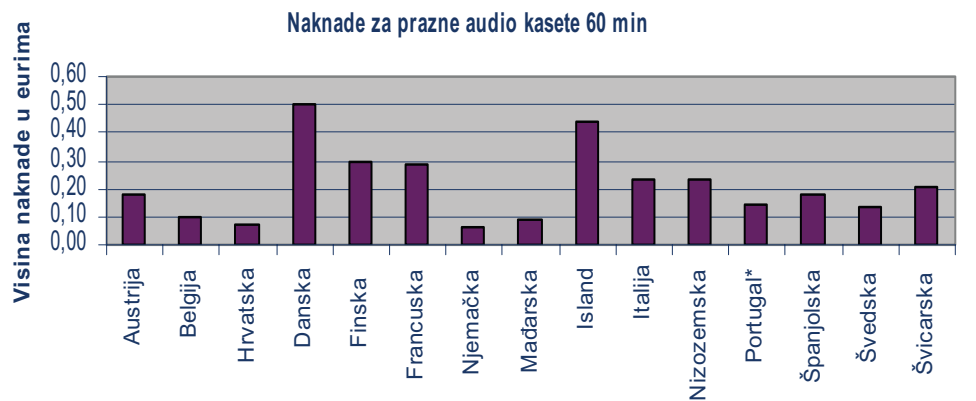
Takav razvoj događaja pratilo je uvođenje naknade za privatno kopiranje u mnogim zemljama, a u onima koje su već imale uvedenu ovakvu naknadu ovlaštene organizacije autora i nositelja srodnih prava ostvarivale su svoja prava širenjem naknade i na nove digitalne oblike omogućavanja kopiranja.

PRAVO NA NAKNADU U PROPISIMA

Tako je danas ovo pravo aktualno regulirano samim propisima nacionalnih zakonodavstava. Negdje je u samom propisu regulirana naknada, a u većini zemalja je postupak donošenja sličan članku 162. Zakona o autorskim i srodnim pravima (167/03) navedenom u ovim materijalima.

Uvođenje ove naknade sadrži brojne faze kroz koje se mora proći - izrade zakonskog prijedloga i njegova usuglašavanja i donošenja, izrade cjenika, usuglašavanja i utvrđivanja cjenika te njegove primjene.

NAKNADE ZA NAJZNAČAJNIJE NOSAČE

NAKNADNE ZA UREĐAJE

Naknade za uređaje u ovoj prezentaciji nisu prikazane kao i naknade za nosače zvuka i slike budući da za njih nemamo ovako detaljnu analizu. Naime, prema zakonskim propisima jednog (manjeg) dijela europskih zemalja uređaji ne ulaze u tzv. sustav privatnog kopiranja, a u većem dijelu europskih zemalja naknada za uređaje plaća se u postotku od prihoda.

USPOREDNI PRIMJERI NAKNADA NAJČEŠĆIH NOSAČA

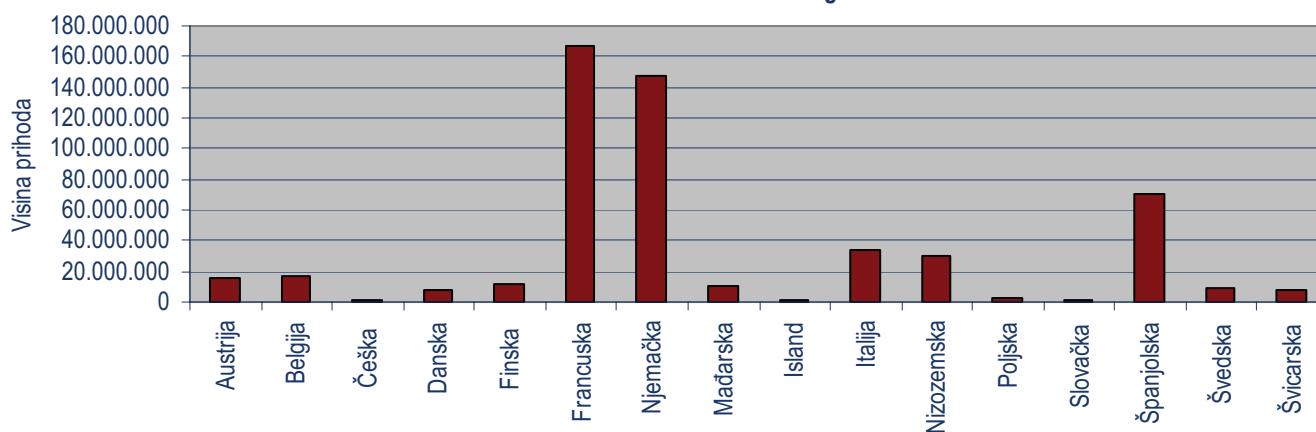
	Kapacitet	Austrija	Belgija	Hrvatska	Danska	Finska	Francuska	Njemačka	Mađarska	Island	Italija	Nizozemska	Portugal	Španjolska	Švedska	Švicarska
AUDIO																
Kasete	60 min	0,18	0,10	0,07	0,50	0,30	0,29	0,06	0,09	0,44	0,23	0,23	0,14	0,18	0,13	0,21
cd-r/w	80 min/ 700 MB	0,36	0,31	0,17/ 0,34	0,25	0,20	0,61	0,08	0,26	0,21	0,39	0,42	0,13/ 0,19	0,24	0,17	0,29
Minidisc	80 min	0,36	0,31	0,17/ 0,34	0,25	0,40	0,61	0,08	0,26		0,39	0,32	0,19	0,24	0,17	0,29
HI MD	1 GB					1,33						1,10		3,75		0,34
Memorijske kartice	256 MB	1,88 -9		2,70	0,25				6,14		0,09			0,96		
data cd-r/w	80 min/ 700 MB	0,34	0,12	0,17/ 0,34	0,25	0,20	0,35		0,18		0,25	0,14	0,05/ 0,14	0,24	0,17	0,05
cd 8cm				0,05									0,27			
VIDEO																
Kasete	180 min	0,81	0,30	0,27	0,70	1,37	1,29	0,26	0,29	1,25	0,87	0,33	0,26	0,90	0,39	0,90
DVD-r/w	4,7 GB	0,54	0,59	0,32	1,32	0,60	1,59	0,17		0,63	0,58	0,60	0,14/ 0,30	0,60	0,35	0,68
DVD+r/w	4,7 GB	0,54	0,59	0,41	1,32	0,60	1,59	0,17	0,61	0,63	0,58	0,40	0,14/ 0,30	0,60	0,35	0,68
DVD RAM	4,7 GB	0,54	0,59	0,41	1,32	0,60	1,59	0,17		0,63	0,58		1,00	0,60	0,35	0,68

PRIHODI OD NAKNADA

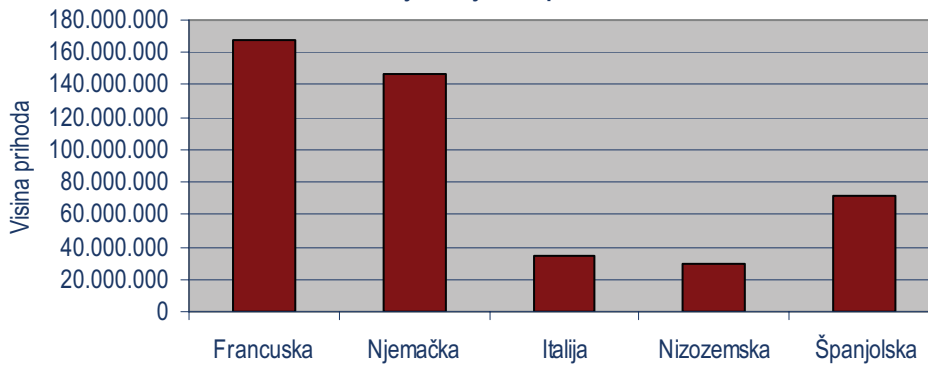
Postoje razlike među europskim zemljama u visini sredstava ostvarenih od prava na naknadu što je u uskoj vezi s brojem stanovnika na području jedne zemlje. Razlika u visini naknada, standard zemlje i sama raširenost korištenja digitalnih tehnologija na nacionalnoj razini utječu na visinu prikupljene naknade, ali ipak znatno manje od utjecaja faktora broja stanovnika.

Naknade su prikazane u valuti euro.

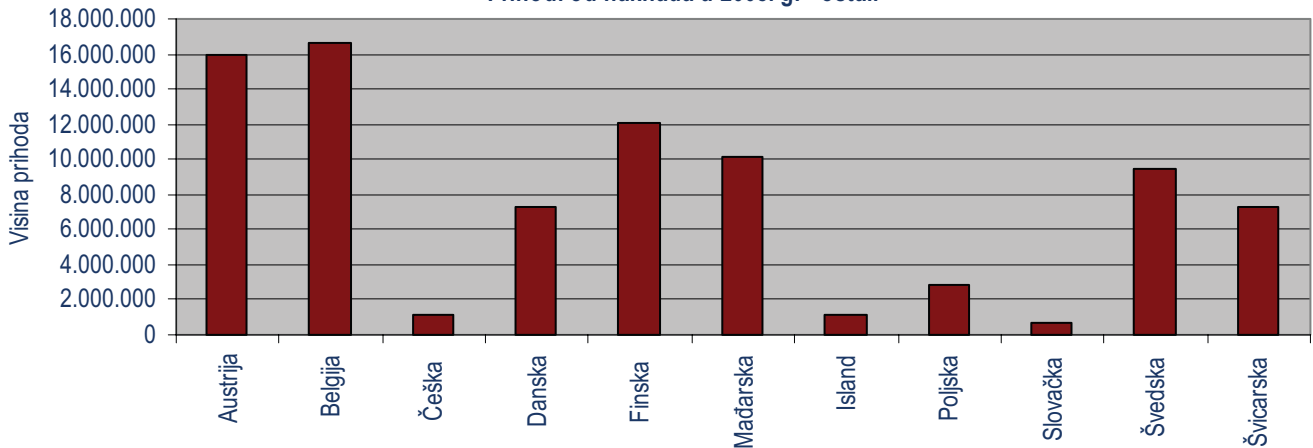
Prihodi od naknada u 2005. g.

Prihodi od naknada u 2005. -
5 zemalja s najvećim prihodima

Prihodi od naknada u 2005. g. - ostali

NAKNADE U RH

PRAVIČNA NAKNADA

Ovdje treba imati na umu da se sustavom prava na naknadu za privatno kopiranje ne postiže razmjerna naknada već pravična. Naime, **razmjerna naknada** za kopiranje sadržaja bi se bazirala na prosječnoj vrijednosti tog sadržaja na tržištu u Hrvatskoj. Ta prosječna vrijednost posljednjih godina bez troškova proizvodnje iznosi cca 70 kn za glazbena izdanja (CD) i cca 120 kn za audiovizualna izdanja (DVD). S druge strane, postoji čitav niz opsežnih istraživanja nezavisnih agencija provedenih u Europi 2002. godine koja su nedvojbeno pokazala da se u kućnom kopiranju najmanje u 60% slučajeva na prazne nosače kopira zaštićeni sadržaj. Dakle, jednostavnom računom došli bi do podataka da u prosjeku svakom prodajom jednog praznog CD-a nastane šteta za skladatelje, tekstopisce, aranžere, izvođače, diskografe i druge nositelje prava najmanje: $60\% \times 70,00 \text{ kn} \times \frac{1}{2} = 21,00 \text{ kn}$.

Takva razmjerna naknada, iako realna, vjerojatno bi bila neizdrživo visoka za poslovanje industrije koja omogućava kopiranje, kao i za krajnjeg kupca. Imajući na umu da je razmjerna naknada najpravednija naknada, ali ujedno i zbog visine neprovediva, u sustavu za privatno kopiranje prihvaćena je kao rješenje **pravična naknada** koja uvažava ukupnost postojećih odnosa vrijednosti na tržištu.

Pri određivanju ove naknade se između ostalog uzelo u obzir da je nemoguće detaljno, u preciznim postotcima, predvidjeti u kolikoj mjeri će se svaki nosač i uređaj koristiti za kopiranje autorskog sadržaja, a koliko za npr. podatke. Sasvim je dovoljno, kako to Zakon određuje, utvrditi da se na nosač može kopirati zaštićeni sadržaj.

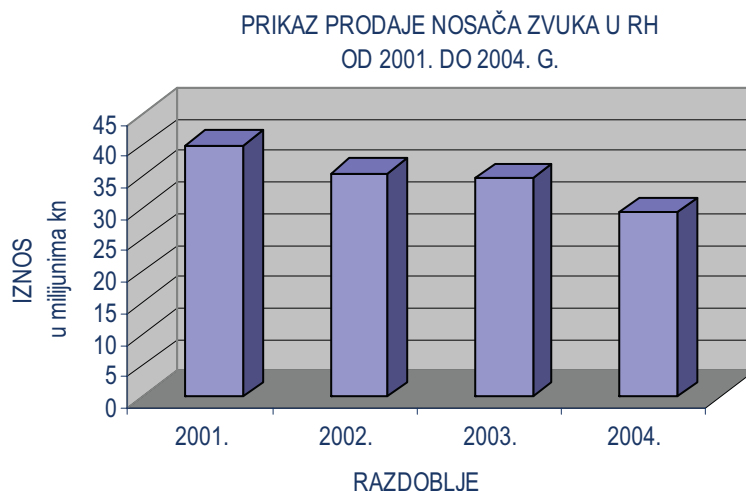
ODNOS NAKNADE PREMA CIJENAMA PRAZNIH NOSAČA TIPRA CD I UREĐAJA ZA SNIMANJE

Dakle, u ovdje priloženom Cjeniku, naknade obuhvaćaju sve navedene vrijednosti koje su sadržane u konačnom proizvodu albuma ili filma na tržištu. Tako će npr. krajnji korisnik u intimi svog doma imati dopuštenje za kućno kopiranje npr. 10 albuma glazbe u vrijednosti 700,00 kn na jedan CD u mp3 formatu plativši za tu mogućnost nešto više od jedne kune kroz cijenu praznog CD-a.

Sve to će se učiniti zahvaljujući uređaju za omogućavanje snimanja za koji je obveznik jednokratno platio dodatnih 20, 40 ili 60 kuna za cijeli vijek trajanja uređaja kao naknadu za sav rad autora, izvođača, diskografa i filmskih radnika.

UTJECAJ PRIVATNOG KOPIRANJA NA RAZINU PRODAJE ORIGINALNIH NOSAČA ZVUKA I SLIKE

Razvoj digitalne tehnologije omogućio je vrlo brzo, jednostavno, kvalitetno i jeftino presnimavanje glazbenih i video sadržaja za privatno korištenje. Upravo je to razlogom stalnog pada prodaje originalnih nosača zvuka i slike. Istovremeno prodaja praznih nosača i uređaja za snimanje naglo raste, što je razvidno iz svih ispitivanja nezavisnih agencija u svijetu.

RAVNOTEŽA ODNOSA

U svakom uravnoteženom sustavu vrijednost koja se daje mora dobiti svoju protuvrijednost.

Ovo pravo na naknadu odraz je tog sveopćeg načela, a njena primjena pokazala se jedinim pravim načinom uspostave pravičnosti na tržištu koje omogućuje brzo i trajno reproduciranje/presnimavanje autorskog sadržaja.

Podmirenjem ove naknade uspostavlja se sloboda privatnog uživanja (dakle privatnog, ne komercijalnog ili javnog korištenja) u autorskom sadržaju - s jedne strane.

S druge strane se osiguranjem sredstava za život i rad autora i nositelja srodnih prava omogućavaju uvjeti za stvaranje tih djela.

Tako je naša hrvatska svakodnevica u ovom području krenula ka jednoj pravičnijoj i samim tim boljoj razini!

NAČIN PROVEDBE

Zbog:

- izuzetno dugog iskustva u autorskopравnim poslovima (60 godina),
 - operativnog tima od 60-ak ljudi s bogatim radnim i operativnim iskustvom, sposobnih da odrade obiman posao obrade podataka,
 - 4 poslovnice (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek) i 20 županijskih zastupnika koji provode nadzor i kontrolu direktno na terenu te
 - 10 pravnikā specijaliziranih u području autorskog prava,
- Udruge nositelja prava povjerile su posao prikupljanja naknade HDS ZAMP-u.

Način provedbe je sljedeći:

- 1.) Uvoznik na obrascu (u prilogu materijala) podnosi prijavu nosača i/ili uređaja koji se uvoze (prijava u prilogu ima presliku carinske deklaracije); u prijavi automatizmom popunjavanja zatraži i odgovarajući broj holograma;
- 2.) HDS ZAMP obračunava naknadu; nakon što uvoznik tu naknadu plati, HDS ZAMP mu izdaje holograme;
- 3.) Nakon što preuzme holograme kod HDS ZAMP-a, uvoznik stavlja holograme na vidljivo mjesto na proizvodima (usporedno sa stavljanjem deklaracije) koji nakon toga mogu napustiti skladište.

U cilju stvaranja čim uređenijeg tržišta, HDS ZAMP je preuzeo na sebe nabavu i podmirenje troškova izrade holograma koji će se stavljati na omote praznih nosača i kutije uređaja za snimanje. Holograme će besplatno dijeliti uvoznicima, uz vođenje evidencije o serijskim brojevima i vrstama holograma izdanih pojedinom uvozniku.

U nastojanju da uvoznicima olakša rad, HDS ZAMP će uvoznike upućivati i savjetovati kod svih pravnih i tehničkih elemenata sustava.

Izvjesno je da će ovakav postupak promijeniti dosadašnji način rada proizvođača i uvoznika, no HDS ZAMP već ima slične sustave ostvarivanja prava u kojima se ostvarivanje naslanja na već postojeće poslovanje korisnika bez većih opterećenja, tako da je i u ovom sustavu omogućeno da se posao brzo i jednostavno provodi.

NAČIN RASPODJELE PRIKUPLJENIH SREDSTAVA (DISTRIBUCIJA)

Sredstva od naknade raspoređuju se sukladno ugovorima koje su među sobom sklopile Udruge nositelja prava, što je uobičajeno u europskoj praksi.

Budući da poslovi prikupljanja, hologramske zaštite, kontrole i distribucije iziskuju veliku količinu ljudskog rada i znatna materijalna sredstva, Udruge nositelja prava su se usuglasile da se, sukladno europskim standardima, iz ukupne mase prikupljenih sredstava izdvoji 20% iz kojih će se podmiriti troškovi ostvarivanja, zaštite i unaprjeđenja sustava.

Preostali dio raspodjeljuje se među udrugama nositelja prava prema ključu distribucije ugovorenom između udruga, ovisno o tome da li se radi o proizvodu koji spada u audio ili video segment. U okviru svake pojedine udruge sredstva se na autore, izvođače, diskografe, filmske producenate i druge filmske radnike i nositelje prava raspoređuju prema ključu distribucije određenom unutar te udruge, odnosno prema uzorku zastupljenosti na tržištu pojedinih djela.

Na primjer, u HDS-u se opći uzorak za raspodjelu dobiva:

- na osnovi izrade jedinstvene liste spajanjem lista o korištenju autorskih djela na radio i televizijskim postajama u Hrvatskoj (a čiji se sadržaj potencijalno kopira za privatno korištenje),
- na osnovi liste prodaje izdanja (koja se također potencijalno kopiraju za privatno korištenje)
- na osnovi ankete kod privatnih domaćinstava o tome što se i u kojoj mjeri kopira.

Ujedno će se odnos audio i video segmenta vidjeti iz same prijave podataka o uvezenim nosačima i uređajima.

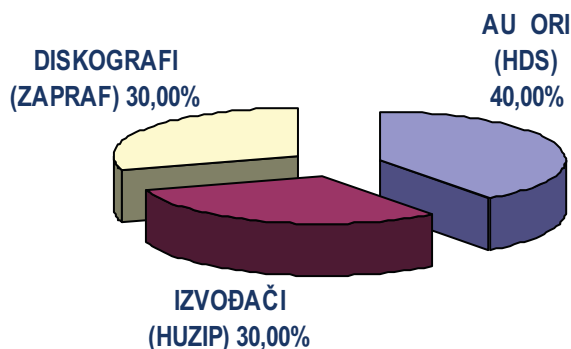
Dakle, sredstva će se na račune autora, izvođača, filmskih producenata i nositelja srodnih prava raspodijeliti po istim uzorcima koji se i kod ostalih Udruga nositelja prava u svijetu koriste za raspodjelu sredstava prikupljenih s osnove prava na naknadu za privatno kopiranje. Ovi uzorci koriste se i za raspodjelu sredstava prikupljenih i za druga prava.

Ovlaštenik na ostvarivanje ovog prava na naknadu je HDS, no ubuduće se može, prema praksi koja postoji u nekim zemljama u EU (Njemačka, Francuska...), zavisno od razvitka samog sustava, to ostvarivanje vršiti kroz zasebno društvo koje bi se bavilo isključivo prikupljanjem ove naknade za nositelje prava. To društvo bi posebno za tu svrhu osnovale udruge nositelja prava.

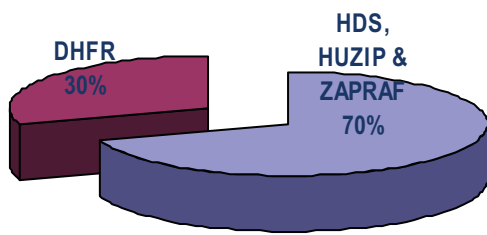
Iz prikaza koji su navedeni vidi se da se pri ovoj podjeli težilo jednostavnim, jasnim i efikasnim rješenjima koja će biti zadovoljavajuća za sve skupine zastupljenih nositelja ovog prava.

PRIKAZ RASPODJELE NAKNADE U RH

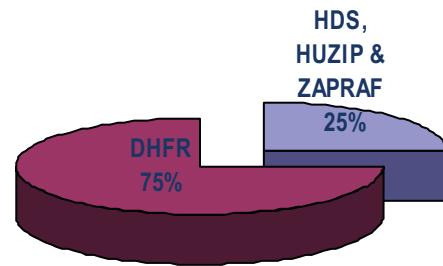
Primjer raspodjele između nositelja prava u audio sadržaju

Primjer raspodjele naknade za nosače zvuka tipa CD

Primjer raspodjele naknade za nosače zvuka tipa DVD

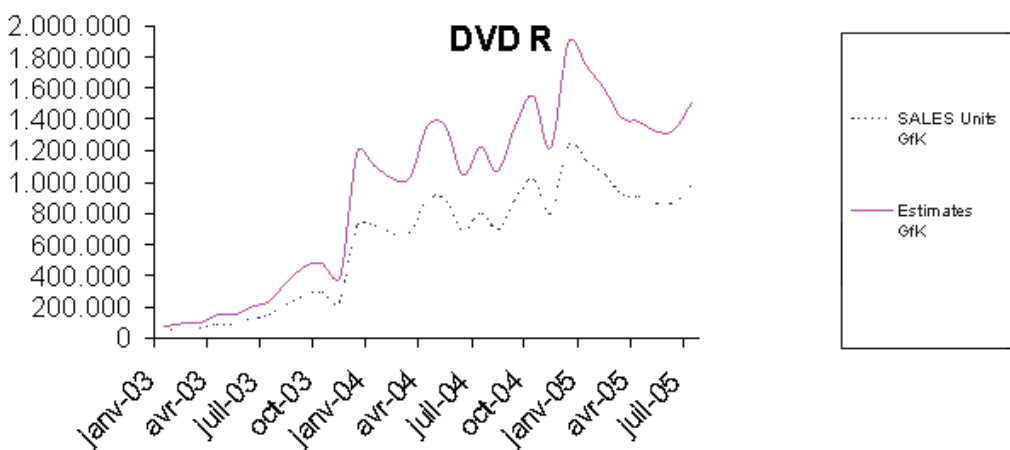
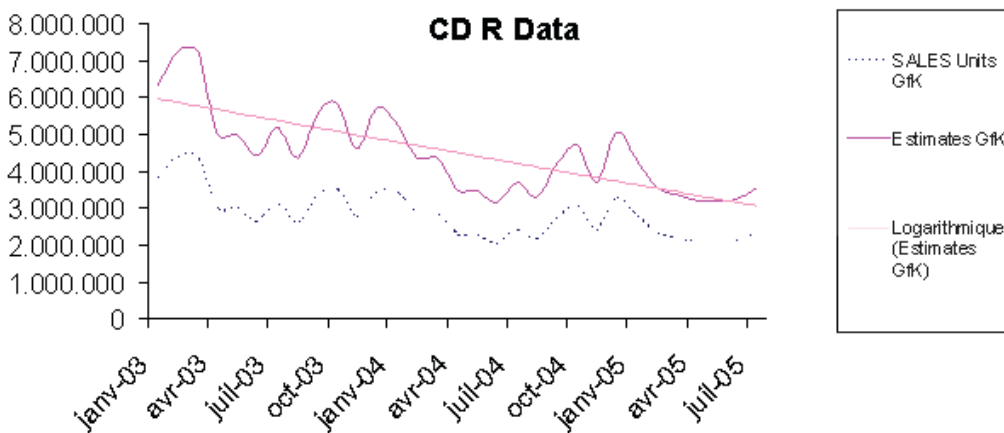
UTJECAJ UVOĐENJA PRAVA NA NAKNADU ZA PRIVATNO KOPIRANJE NA TRŽIŠTE PRAZNIH NOSAČA I UREĐAJA ZA SNIMANJE U EU I SVIJETU

Za očekivati je da će uvođenjem ove naknade u RH tijekom 2006. godine (dakle, u izmijenjenim tržišnim okolnostima u odnosu na proteklih 5-6 godina) doći do povećanja cijena manjeg dijela proizvoda obuhvaćenih ovom naknom, dok će kod većeg dijela proizvoda doći samo do usporenja uobičajenog pada njihovih cijena.

Strana iskustva pokazuju da je bilo raznih promjena na tržištu koja se mogu tumačiti kao utjecaj prava na naknadu za privatno kopiranje, ali da te promjene nisu dovele do loših tržišnih efekata, već primarno do nužnih očekivanih promjena koje su se vrlo brzo stabilizirale.

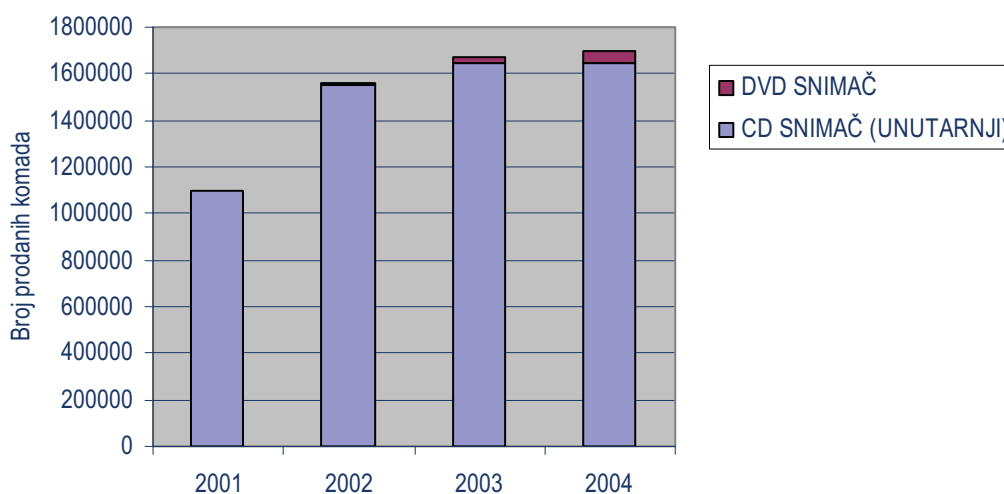
Isto je razvidno iz sljedećeg grafa koji prikazuje promjene na tržištu u Belgiji gdje je poznata neovisna tvrtka za istraživanje tržišta GfK provela detaljno i opsežno istraživanje utjecaja uvođenja sustava za privatno kopiranje na tržište.

Za CD-e naknada je uvedena 01. siječnja 2004, a za DVD-e 01. svibnja 2004.

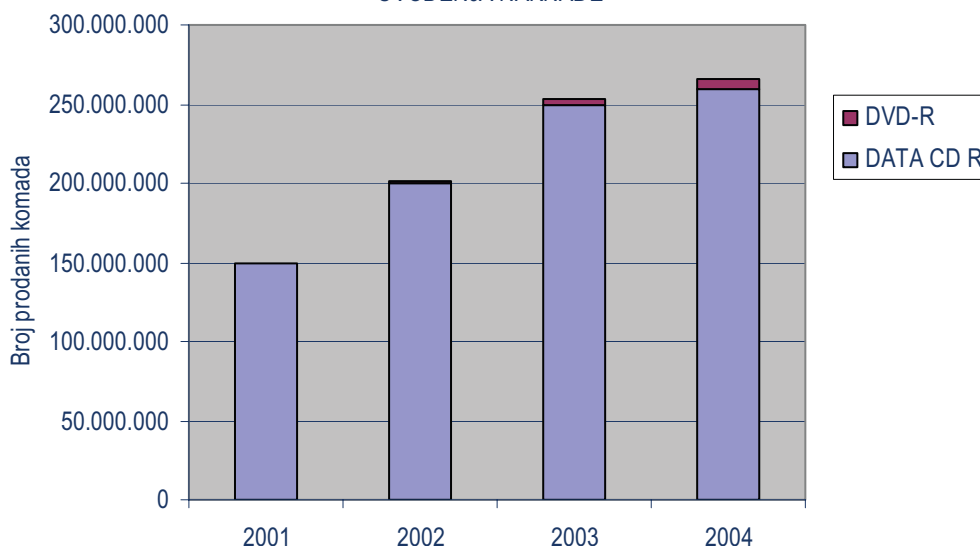

Također, na tržištu je zabilježen stalni rast prodaje nosača i uređaja. Prikazi istraživanja koje su provele agencije za istraživanje tržišta (npr. U&S iz 2004.) pokazuju brz razvitak ovog tržišta, a pri tome nema nikakvog opterećenja poslovanja obveznika na plaćanje naknade za privatno kopiranje.

UKUPNA PRODAJA CD I DVD SNIMAČA U ITALIJI
NAKON UVOĐENJA NAKNADE

UKUPNA PRODAJA CD-A I DVD-A U ITALIJI NAKON
UVOĐENJA NAKNADE

UMJESTO ZAKLJUČKA

U ovoj prezentaciji pokazani su pravni i ekonomski aspekti uvođenja naknade za reproduciranje autorskih djela za privatno ili drugo vlastito korištenje te je iscrpno prikazan Sustav privatnog kopiranja u RH.

Također, predložene su i usporedne analize takvih sustava i tržišta u zemljama koje su već uvele te naknade. U prezentaciji su korišteni svi podaci koji su nam bili dostupni, a oni se odnose na zemlje koje su nedavno uvele sustav za privatno kopiranje te ujedno provele analize utjecaja sustava na tržište.

TKO JE TKO U SUSTAVU PRAVA NA NAKNADU ZA PRIVATNO KOPIRANJE?

Nositelji prava

Nositelji prava na naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje su autori glazbenih djela, umjetnici izvođači, proizvođači fonograma i autori filmskih djela. Navedeno pravo štiti se kolektivno, kroz za to posebno ovlaštene udruge.

Obveznici plaćanja

Obveznici plaćanja naknade za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje su proizvođači i uvoznici uređaja za tonsko i vizualno snimanje, proizvođači uređaja za fotokopiranje, proizvođači praznih nosača zvuka, slike ili teksta.

HDS, HUZIP, ZAPRAF i DHFR organizacije su za kolektivno ostvarivanje prava

Hrvatsko društvo skladatelja (HDS), Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP), Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava (ZAPRAF) i Društvo hrvatskih filmskih redatelja (DHFR) organizacije su za kolektivno ostvarivanje prava: skladatelja i tekstopisaca, umjetnika izvođača, proizvođača fonograma te redatelja i scenarista. Navedene nositelje prava udruge zastupaju putem punomoći i zakona te temeljem recipročnih ugovora, međunarodnih akata i članstva u krovnim svjetskim udrugama (CISAC, BIEM, SCAPR, IFPI). U zemlji štite i zastupaju autore, umjetnike izvođače, proizvođače fonograma te redatelje i scenariste cijeloga svijeta, a u svijetu štite i zastupaju sve hrvatske nositelje prava.

HDS-om, HUZIP-om, ZAPRAF-om i DHFR-om upravljaju autori, umjetnici izvođači, proizvođači fonograma i filmski autori i to putem svojih upravnih tijela: skupština, upravnih i nadzornih odbora te predsjedništava.

HDS ZAMP stručna služba zaštite prava

Udruge HDS, HUZIP, ZAPRAF i DHFR kroz HDS ZAMP - stručnu službu HDS-a za ostvarivanje i zaštitu prava autora glazbenih djela u zajedničkom sustavu od obveznika plaćanja naknade za privatno kopiranje prikupljaju jedinstvenu naknadu za prava filmskih i glazbenih autora, umjetnika izvođača i proizvođača fonograma. Time je postignuto:

- ukupno sniženje troška, a time i sniženje ukupne naknade za koju se tereti obveznik,
- ujednačenost sustava određivanja visine naknada za sve kategorije nositelja prava,
- mogućnost kolektivnog pregovaranja.

REGULIRANJE OBVEZE U TRI KORAKA

- 1) Prijava nosača/uređaja HDS ZAMP-u uz prilaganje zahtjeva za holograme,
- 2) Plaćanje obračunate naknade,
- 3) Preuzimanje holograma,
- 4) Stavljanje holograma na pakiranje nosača/uređaja.

KORISNI KONTAKTI:

Hrvatsko društvo skladatelja
Zaštita autorskih muzičkih prava

Rendićeva 28 b-c
10000 Zagreb

tel. 01/ 2332 177
fax 01/2303 676

e-mail: zamp@hds.hr
web: www.zamp.hr